

Humanism och socialism

Ingemar Hermansson. **Den hotade humanismen. Studier i Jean Jaurès' socialism och Roger Martin du Gard's författarskap.** 256 sidor. Stockholm. Carlsson Bokförlag, 2001. ISBN 917203 369 X.

Recensent: Ulf Schöldström, f d utredningschef, Sveriges läkarförbund.

II Ingemar Hermansson var i många år distriktsläkare i Vilhelmina och skaffade sig också erfarenhet av u-landsarbete. Efter pensionen har han ägnat sig åt studier och författarskap. Han har bl a skrivit en biografi om den svenske författaren Arvid Brenner. Nu återkommer han med en bok där han lyfter fram den franske politikern Jean Jaurès och hans landsman författaren Roger Martin du Gard som företrädare för en humanistisk livshållning.

Boken är i all sin stillsamhet en stridsskrift till försvar för humanismen. Vad är då humanism, och vad är det som hotar humanismen?

Upplysningstidens ideal

Hermanssons definition av humanism är delvis rotad i upplysningstidens ideal, dvs tro på förnuft, vetenskap och empiri. Dessa värden hotas av uppsvinget för irrationella trosföreställningar, mysticism och rasism. Men humanismen bör också präglas av rättvisa, solidaritet och icke-våld, menar Hermansson, och utpekar marknadskrafterna, kapitalismen, de transnationella företagen och den nya individualismen som de stora fienderna. Det är alltså fråga om en humanism med klart socialistiska förtecken.

Hermansson vill söka sig tillbaka till den tid då socialismen ännu var en sjudande smältdegel av utopier och teorier, som inte hade prövats i praktiken i något land. Det är i denna epok som han finner debattören och fredskämpan

Jaurès (1859–1914), som mördades kort före det första världskrigets utbrott.

Helgonbiografi om Jaurès

Jaurès var utan tvivel en intressant person och en stor idealist, men Hermanssons redogörelse för hans liv och tankar blir litet väl mycket av helgonbiografi. När Hermansson börjar spekulera i vad Jaurès skulle ha tyckt om händelser som inträffade efter hans död (t ex EU eller utvecklingen i Turkiet) är han långt ifrån den nyktra, empiriska attityd som han själv rekommenderar.

Hermansson jämför Jaurès med Carl Lindhagen, socialdemokratisk riksdagsman och borgmästare i Stockholm (för övrigt son till Albert Lindhagen, vars namn är knutet till den stadsplan som omdanade Stockholm under 1800-talets andra hälft). En intressantare, och politiskt mer givande, jämförelse skulle, enligt min mening, ha varit Hjalmar Branting.

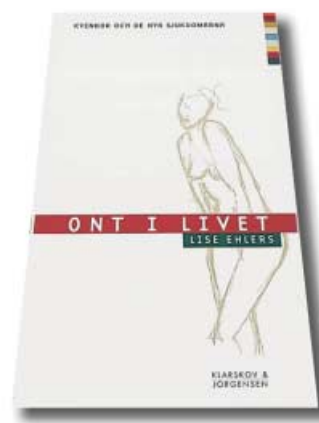
Jaurès och Branting var så gott som jämnåriga, båda kom från medelklassen, båda var tidningsmän, debattörer och fredskämpar. Branting fick till och med Nobels fredspris 1921. Men till skillnad från Jaurès, som aldrig hade någon tung politisk post, fick Branting tillfälle att i praktisk politik ta ställning till sådana stora stridsfrågor inom socialismen som valet mellan revolution och fredligt parlamentariskt arbete eller om socialister kunde medverka i en liberal regering.

Martin du Gard's fördomar

Bokens andra hälft om Martin du Gard (1881–1958) är i princip fristående. Kopplingen till Jaurès består huvudsakligen i att Jaurès figurerar i den stora romansviten om släkten Thibault. Det är svårt att på ett fängslande sätt återberätta innehållet i romaner och analysera karaktärerna på grundval av ett referat, och boken blir här tyvärr litet torr. Hermansson är lyckligtvis mer kritisk än när han behandlar Jaurès och redovisar att privatpersonen Martin du Gard inte var fri från kvinnoförakt, etnocentrism eller en allmän oförmåga att förstå sig på »enkelt« folk. Hermansson konstaterar att »en människas humanism kan begränsas av hennes fördomar«, men han vill ändå karaktärisera romanförfattaren Martin du Gard som humanist i kraft av hans vilja till objektivitet och klarsynthet.

Väcker invändningar

Det är ingen ointressant bok som Hermansson har skrivit, men den väcker invändningar. Han söker efter en socialism med ett humanistiskt ansikte, men han har svårt att underkasta både sina husgudar och de socialistiska teorierna den objektiva granskning som han lägger som en hörnsten för humanismen.

Välgörande läsning om diagnostiska eufemismer

Lise Ehlers. **Ont i livet. Kvinnor och de nya sjukdomarna.** 112 sidor. Lidingö: Bokförlaget Klarskov & Jørgensen, 2000. ISBN 91-89360-03-6.

Recensent: Olle Hellström, distriktsläkare, Vansbro, Centrum för klinisk forskning i Dalarna, Falun.

II F d narkosköterskan, neuropsykologen vid Århus Kommunehospital, Lise Ehlers tar i sin bok upp en rad krämpor som nu får jämförelsevis lite uppmärksamhet. Hennes intresse för krämpor utan påvisbar organisk grund började tidigt. Modern gick bort i njursvikt på grund av överkonsumtion av mediciner.

Kultursjukdomar och modediagnoser

Ett kapitel avhandlar kultursjukdomar, t ex neurasteni och konversionshysteri. Ett annat tar upp modediagnoser, som kroniskt trötthetssyndrom, fibromyalgi, whiplash och somatisering. Lise Ehlers tror inte att utredning, diagnos och behandling är vad de drabbade bäst behöver. Deras tillstånd exploateras nu på olika sätt och på olika nivåer. Både läkare och patienter är upptagna av att »krämpifiera« det man tycker sig möta respektive lida av och avlastar därigenom sina medvetanden från det som uttrycken skulle kunna påminna om – det obegripliga och det otänkbara. Kanske kan läkare och terapeuter i stället varligt lotsa patienter att själva söka den mänskliga grunden till sina sjukdomsupplevelser och se dessa inte nödvändigtvis som tecken på kroppslig sjukdom utan som uttryck för något att förstå.

Avslöjande fallbeskrivningar

Lise Ehlers eleganta fallbeskrivningar får vår tids dominerande fragmenterade,